

By
lisalmi

EMME ODOTA IHMEITÄ.
TEEMME NIITÄ.

Tarkastuslautakunta 25.5.2020 936

ARVIOINTIKERTOMUS

2019

Sisällysluettelo

1	TARKASTUSLAUTAKUNTA.....	3
1.1	Tehtävä ja kokoonpano.....	3
1.2	Yhteenveto tarkastuslautakunnan arviointikokouksista.....	4
1.3	Ulkoisen ja sisäisen valvonnan järjestäminen.....	5
1.4	Riskienhallinta.....	7
1.5	Talousarvion tavoitteiden asettaminen ja sitovuus.....	8
1.6	Edellisen vuoden arviointikertomuksen ja tilintarkastuskertomuksen käsittely, arviointikertomuksen lausunnot ja toimenpiteet.....	9
1.7	Tarkastuslautakunnan arvioinnin lähtökohdat ja arviointiprosessi	9
2	STRATEGISET TAVOITTEET / TOIMINNALLISET TAVOITTEET.....	9
3	KAUPUNKIKONSERNI.....	17
3.1	Konsernitalous	17
3.2	Tytäryhtiöille ja liikelaitoksille asetettujen tavoitteiden saavuttaminen	19
4	KAUPUNGIN TALOUS	22
4.1	Taloudelliset tavoitteet	22
4.2	Kokonaistalous	22
4.3	Tarkastuslautakunnan huomioita	28
4.4	Henkilöstö	28
5	YHTEENVETO	30
6	ALLEKIRJOITUKSET	31

1 TARKASTUSLAUTAKUNTA

1.1 Tehtävä ja kokoonpano

Tarkastuslautakunnan on uuden kuntalain 121 §:n mukaan valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Tarkastuslautakunnan on arvioitava, onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla sekä huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan on arvioitava myös talouden tasapainotuksen toteutumista. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on myös valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Lisäksi tarkastuslautakunnan tehtävänä on valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Iisalmen kaupungin tarkastuslautakunta on muodostettu kaupunginvaltuuston hyväksymän tarkastussäännön perusteella eli puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat valtuutettuja ja muut jäsenet ovat valtuutettuja tai varavaltuutettuja.

Varsinaiset jäsenet

Kirsti Puurunen, puheenjohtaja
Jouko Tossavainen, varapuheenjohtaja
Juha Hänninen
Seppo Halonen
Keijo Halonen
Leena Vaarasuo
Senni Martikainen

Varajäsenet

Kaarina Korhonen
Anne Kekkonen
Risto Ansamaa
Niilo-Kustaa Malmivaara
Kari Luostarinen
Juhani Väänänen
Sinikka Roth

Tarkastuslautakunnan esittelijänä on toiminut puheenjohtaja Kirsti Puurunen. Tarkastuslautakunnan sihteerinä on lautakunnan päätöksen mukaisesti toiminut hallintosihteeri Paula Kokkonen 12.9.2019 asti ja 2.10.2019 lähtien hallintosihteeri Marika Heinonen.

Esteellisyydet

Hallintolain kohdissa 27 §, 28 § ja 29 § määritellään keskeiset perusteet esteellisyyden arvioinnissa. Lähtökohtaisesti henkilöt itse arvioivat omaa esteellisyyttään.

Toiminta ja tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma

Tarkastuslautakunta on laatinut valtuustokaudelle 2017–2021 arviointisuunnitelman, joka muodostaa perustan toiminnalle ja ohjaa vuosittaista työohjelman laadintaa.

Toiminnan painopistealueina ovat olleet valittujen toimielinten ja tulosalueiden toimintaan perehtyminen sekä niiden toiminnan seuraaminen väliraporttien ja erillisten selvitysten perusteella. Lautakunta on kokouksissaan kuullut kertomusvuoden aikana kaupungin ja konsernin viran- ja toimenhaltijoita. Kaupunginhallituksen ja lautakuntien päätöksenteon seuraaminen on ollut oleellinen osa työskentelyä. Lisäksi lautakunta on työskennellyt tiiviissä yhteistyössä tilintarkastajan kanssa.

1.2 Yhteenveto tarkastuslautakunnan arviointikokouksista

Tarkastuslautakunta on kokoontunut vuoden 2019 arviointia varten yhteensä 10 kertaa ja kuullut kokousten yhteydessä työsuunnitelmansa mukaisesti eri palvelukeskuksia ja konserniyhteisöjen edustajia sekä käsitellyt tilintarkastajan ja sisäisen tarkastajan raportit.

Viranhaltijat ovat käyneet seuraavissa kokouksissa toimialojensa/vastuualueidensa ajankohtaisista asioista:

Leila Pekkanen 14.2.2019

Eeva Suomalainen, Kaija Rautaparta-Pennanen 18.3.2019

Nina Herd 23.4.2019

Tuomas Räihä 23.5.2019

Sinikka Laatikainen 12.9.2019, 7.5.2020

Eeva Suomalainen 2.10.2019, 23.3.2020

Jarmo Ronkainen, Mikko Kauppinen 10.12.2019

Vesilaitoksen johtaja Ulla Tyrväinen 20.4.2020

Sidonnaisuusilmoitusten tarkastaminen

Tarkastuslautakunnalle on kuntalaissa säädetty täysin uusi tehtävä eli kuntalain 84 §:ssä mainittujen sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonta sekä ilmoitusten käsittely ja vienti valtuustolle tiedoksi. Sidonnaisuusrekisteri julkistetaan kunnan tietoverkossa. Lähtökohtaisesti jokainen ilmoitusvelvollinen on itse vastuussa sidonnaisuusilmoituksen tekemisestä ja sen oikeellisuudesta, mutta tarkastuslautakunnalla olisi valvontavelvollisuuteensa liittyen mahdollisuus kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uusi ilmoitus tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta. Velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuudet ei poista velvollisuutta ilmoittaa esteellisyydestä ja vaalikelpoisuusesteistä asioista päätettäessä. Tarkastuslautakunta on sidonnaisuusrekisterin rekisterinpitäjä.

Tarkastuslautakunta käsitteli sidonnaisuus ilmoituksia 12.9.2019 ja 10.12.2019.

Arviointikertomuksen valmistelua maalis-toukokuussa

Tarkastuslautakunta valmisteli arviointikertomusta.

Tilintarkastajan havainnoista

- Uuden kuntalain mukaista hallintosääntöä on päivitetty 3.12.2018 kaupunginvaltuuston kokouksessa.
- Kaupunginvaltuusto on 11.11.2019 hyväksynyt Iisalmen kaupungin uuden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen.
- Iisalmen kaupungin hankintaohje, joka sisältää pienhankintaohjeen, on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 24.9.2018.
- Iisalmen kaupungin sijoittamisen puitteet ja sijoitussuunnitelma 2017-2020 on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 28.8.2017.
- Tilintarkastajan näkemyksen mukaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ja sisäisen tarkastuksen suorittamaa valvonta- ja tarkastustyötä on kehitetty suunnitelmallisesti ja säännönmukaisesti.
- Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje on hyväksytty 11.11.2019. Kaikki toimielimet ovat raportoineet sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen mukaisesti puolivuositain sisäisen valvonnan toteutuksesta ao. toimialallaan.
- Konserniohjeistus on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 15.2.2016.
- Merkittävimmät konserniyhteisöt ovat raportoineet sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä toimintaan ja talouteen liittyvistä merkittävimmistä riskeistä ja niihin varautumisesta.

1.3 Ulkoisen ja sisäisen valvonnan järjestäminen

Ulkoinen valvonta

Ulkoisesta valvonnasta vastaavat tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja kuntalain ja hallintosäännön mukaisesti.

Kuntalain 121 § mukaisesti lautakunnan keskeisenä tehtävänä on arvioida hallinnon ja taloudenhoidon sekä palvelutoiminnan tarkoituksenmukaisuutta. Lautakunnan tulee seurata tarkastustoimintaa ja tarvittaessa tehdä sitä koskevia kehittämis ehdotuksia. Lisäksi lautakunnan tehtävänä on tehdä aloitteita ja esityksiä lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tilintarkastus

Kaupungin tilintarkastajana toimi KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy, vastuunalaisena tilintarkastajana JHT, KHT Katri Hokkanen. Tilintarkastaja on osallistunut tarkastuslautakunnan kokouksiin ja raportoinut havainnoistaan tarkastuslautakunnalle.

Sisäinen valvonta ja sisäinen tarkastus

Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on selvittää kaupungin johdolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisuutta ja riittävyttä sekä suorittaa tarkastussuunnitelman mukaiset ja muut kaupungin ylimmän johdon määräämät tarkastustehtävät. Ulkoinen ja sisäinen valvonta muodostavat toisiaan täydentävän valvontajärjestelmän. Kaupungin tilintarkastaja antaa tarkastuskertomuksessa lausunnon sisäisen valvonnan asianmukaisuudesta.

Vuonna 2019 tarkastuskohteina ovat olleet:

1. Yksityisten päiväkotien valvonta
2. Avustusten myöntäminen
3. Hankinnat

Tarkastusten tuloksista ja havainnoista sekä suosituksista on annettu raportti kaupunginhallitukselle, tarkastuslautakunnalle, tilintarkastajalle ja ao. toimielimelle. Sisäisen tarkastuksen suositusten toteutumista seurataan säännöllisesti.

Iisalmen kaupungilla ja Teollisuuskylä Oy:llä on sopimus, jonka mukaan kaupunki tekee enintään kaksi tarkastuskohdetta/vuosi Teollisuuskylän hallituksen esityksestä.

Toimielimien antamien selonteiden ja sisäisen tarkastuksen raporttien perusteella voidaan todeta, että sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tila on hyvää/tydyttävää tasoa. Sisäisen valvonnan voidaan katsoa tuottavan kohtuullisen varmuuden toiminnan tuloksellisuudesta, lain- ja hyvän hallintotavan mukaisuudesta sekä varojen ja omaisuuden turvaamisesta.

Sisäinen tarkastus raportoi puolivuositain kaupunginhallitukselle, kaupunginjohtajalle, tarkastuslautakunnalle ja tilintarkastajalle.

Tarkastuslautakunnan kommentti:

Tarkastuslautakunta toteaa yhteenvetona vuoden 2019 sisäisen tarkastuksen havaintojen perusteella, että sisäistä valvontaa on tehty suunnitelmallisesti. Annettuihin ohjeistuksiin ja menettelytapojen noudattamiseen ja valvontaan on kiinnitetty tarkempaa huomiota ja toimenpiteisiin on ryhdytty suositusten (löytyy raporteista) perusteella.

1.4 Riskienhallinta

Iisalmen kaupungin riskienhallintaa on toteutettu valtuuston hyväksymien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden sekä sisäisen valvonnan yleisohjeen mukaisesti. Sisäisen valvonnan ohje koskee kaikkia kaupunkikonsernin toimielimiä ja toimintaa, josta kaupunki vastaa omistuksen, ohjaus- ja valvontavastuun sekä muiden velvoitteiden myötä.

Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet ja konserniyhteisöt arvioivat ja tunnistavat tavoitteita uhkaavia riskejä ja arvioivat niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laativat suunnitelmat riskien hallitsemiseksi. Tärkeimmät riskit ja niihin liittyvät nykyiset ja uudet riskienhallintatehtävät kirjataan vuotuisiin suunnitelmiin ja ne otetaan huomioon myös taloussuunnittelussa.

Iisalmen kaupungissa riskit jaetaan neljään riskialueeseen:

- Toiminnalliset riskit, jotka liittyvät päivittäiseen toimintaan.
- Strategiset riskit, jotka liittyvät usein ulkoisten tapahtumien muutoksiin, pitkän aikavälin suunnitelmiin, strategiaan tavoitteisiin tai sidosryhmäyhteistyöhön.
- Taloudelliset riskit, jotka liittyvät taloudellisiin ja rahoituksellisiin tekijöihin.
- Vahinkoriskit, jotka aiheutuvat odottamattomista ja äkillisistä tapahtumista.

Vuoden 2020 alussa käynnistynyt Korona-pandemia on osoittanut, että maailmanlaajuiset riskit voivat realisoitua lyhyellä aikavälillä. Tartuntatautipandemia on toteutuessaan sekä strateginen että taloudellinen riski, jonka vaikutukset ovat laaja-alaisia. Pandemian vaikutuksia on vielä hankala arvioida, mutta selvää on, että vaikutukset ovat laaja-alaisia.

Strategisesti merkittävät riskit liittyvät lainsäädäntömuutoksiin, jotka heikentävät alueen elinvoimatekijöitä. Keskeisten julkisen hallinnon toimintojen siirtäminen pois kaupungista tai alueelta on tunnistettu riski. Näiden riskienhallinnan katsotaan olevan kohtuullisella tasolla.

Merkittäviä riskejä ovat myös väestön väheneminen ja ikärakenteen muutos, jotka omalta osaltaan vaarantavat strategisten tavoitteiden toteutumista ja joihin vaikuttaminen kaupungin omilla toimilla on erittäin haasteellista. Väestön väheneminen vaikuttaa myös työvoiman saatavuuteen.

Riskienhallintaprosessissa on tunnistettu, arvioitu ja käsitelty kaupunkitason riskejä, joista merkittävimmiksi riskeiksi nousivat *toiminnalliset riskit*, jotka liittyvät toimintaprosesseihin, henkilöstöön sekä ICT- ja tietoturvariskeihin. Toiminnalliset riskit liittyvät tietoverkon tai –liikenteen katkeamiseen. Palvelut ja toimintaprosessit ovat sähköisten tietojärjestelmien varassa ja siksi laaja-alainen häiriö voi aiheuttaa toiminnan lamaantumisen. Laaja-alaisessa pandemiatilanteessa toiminnallisena riskinä on myös henkilöstön sairastuminen ja palvelutuotannon häiriintyminen. Merkittäviä toiminnallisia riskejä ovat myös tietosuojaan ja tietoturvaan liittyvät riskit, jotka voivat pahimmillaan johtaa myös taloudellisiin vahinkoihin. Näiden riskien hallinta on hyvällä tasolla. Henkilöstöä on koulutettu ja koulutetaan jatkuvasti tietosuojaan ja tietoturvaan liittyen. Savon ICT-palvelut Oy:n kanssa tehtävällä yhteistyöllä pyritään vähentämään tietoverkkoihin ja –liikenteeseen liittyviä riskejä ja turvaamaan palvelutuotanto kaikissa olosuhteissa. Näiden riskien hallinnan katsotaan olevan kohtalaisella tasolla. Toiminnallisiin riskeihin sisältyy myös

juridinen riski ja maineriski. Kiinteistöjen sisäilmaongelmat ovat merkittävä toiminnallinen ja taloudellinen riski. Riskiä pyritään hallitsemaan kiinteistöjen jatkuvalla korjauksella ja ylläpidolla sekä tekemällä sisäilmakyselyitä. Ongelmiin pyritään reagoimaan nopeasti.

Taloudellisesti merkittävimmät riskit liittyvät maksuvalmiuteen, rahoituspohjan heikkenemiseen, lainamäärän kasvuun, sijoitusten arvonkehitykseen sekä takauksiin ja osakeomistuksiin. Myös SOTE-kustannusten merkittävä ylitys budjetoidusta on toteutuessaan vakava taloudellinen riski, jonka nykyinen hallinta katsotaan kuitenkin riittäväksi. Lainamäärän kasvua voidaan hillitä ainoastaan investointisuunnitelman sopeuttamisella. Sijoitustoimintaan liittyviä riskejä voidaan hallita ajantasaisella ohjeistuksella: Sijoitussuunnitelman on oltava ajan tasalla ja sen on vastattava kaupungin tuotto-odotuksia ja riskinsietokykyä. Kaupungin sijoitusten hajauttamisella sijoitussuunnitelman mukaisesti hallitaan sijoittamiseen liittyviä riskejä.

Tarkastuslautakunnan kommentti:

Tarkastuslautakunnan mukaan riskikartoitus on tehty asianmukaisesti ja sitä tarkastellaan ja päivitetään vuosittain. Tarkastuslautakunnan mielestä riskikartoituksen tulee näkyä tilinpäätöksessä toimialoittain, kuten kaupunginhallitus 24.6.2019 § 152 on todennut.

1.5 Talousarvion tavoitteiden asettaminen ja sitovuus

Kaupungin toiminnalle ja taloudelle asetettavista keskeisistä tavoitteista päättää kuntalain 110 §:n mukaan kaupunginvaltuusto. Vuosittain talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset tehtävien hoitamiseen turvataan, kuten kuntalain 110 § 2 mom:ssa todetaan.

Vuoden 2019 talousarviossa kaupungin strategiset tavoitteet ja mittarit, toteuttamishjelmat sekä painopisteet on esitetty hyvin ja niiden toteumat on raportoitu tilinpäätöksessä.

Toimielimillä ja tilivelvollisilla viranhaltijoilla on velvollisuus toimia tavoitteiden toteuttamiseksi, sekä selvittää valtuustolle perustelut, mikäli asetetuista tavoitteista on poikettu.

1.6 Edellisen vuoden arviointikertomuksen ja tilintarkastuskertomuksen käsittely, arviointikertomuksen lausunnot ja toimenpiteet

Vuoden 2018 arviointikertomus ja tilintarkastuskertomus käsiteltiin kaupunginvaltuustossa 10.6.2019. Valtuusto merkitsi arviointikertomuksen tiedoksi ja päätti lähettää sen edelleen kaupunginhallitukselle toimenpiteitä varten. Tilinpäätös hyväksyttiin ja vastuuvapaus myönnettiin hallintoa ja taloutta hoitaneille toimielinten jäsenille sekä tehtäväalueiden johtaville viranhaltijoille.

Vuoden 2018 arviointikertomus on käsitelty kaupunginhallituksen kokouksessa 24.6.2019, jolloin kaupunginhallitus on antanut selvityksen arviointikertomuksessa esitettyihin havaintoihin.

1.7 Tarkastuslautakunnan arvioinnin lähtökohdat ja arviointiprosessi

Tarkastuslautakunnan arviointi perustuu kaupunginhallituksen toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksessä esittämiin tietoihin sekä tarkastuslautakunnan arviointikokousten yhteydessä saamiin tietoihin ja havaintoihin. Toimielinten pöytäkirjat, toimialojen raportit, tilintarkastajan raportit ja selvitykset sekä sisäisen tarkastajan raportit ovat myös olleet tarkastuslautakunnan käytettävissä.

2 STRATEGISET TAVOITTEET / TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Iisalmen kaupunkistrategia vuoteen 2030 hyväksyttiin joulukuussa 2017. Vuosi 2019 oli nykyisen kaupunkistrategian toinen toimeenpanovuosi. Kaupunkistrategia ohjaa koko kaupunkikonsernin toimintaa.

Iisalmen kaupunki parantaa asukkaiden hyvinvointia ja viihtyvyyttä laadukkaalla ja tehokkaalla palvelurakenteella sekä vahvistaa koko seudun kilpailukykyä ja vetovoimaa kehittämällä menestyvän elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä. Visiona on olla kansainvälisesti tunnettu vetovoimainen seutukaupunki, joka tarjoaa loistavat asumisen ja yrittämisen olosuhteet sekä toimivat seudulliset palvelut.

Kaupungin arvoja ovat avoimuus, rohkeus, tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus, yhteisöllisyys sekä ympäristövastuullisuus.

Vetovoimaan ja kasvuun liittyvä strateginen tavoite on kansainvälisesti vetovoimainen Iisalmi, joka tähtää siihen, että Iisalmi on kansainvälisesti tunnettu, vetovoimainen seutukaupunki, joka houkuttelee kaikenikäisiä asumaan, työskentelemään ja yrittämään.

Osaamiseen ja hyvinvointiin liittyvä strateginen tavoite on osaava ja hyvinvoiva iisalmelainen, joka tähtää siihen, että Iisalmi on valtakunnallisesti vetovoimainen koulutuskaupunki, joka tarjoaa asukkailleen mahdollisuuden elinikäiseen oppimiseen sekä monipuoliset kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut.

Toimivaan kaupunkiympäristöön ja rakentamiseen liittyvä strateginen tavoite on toimiva ja turvallinen Iisalmi, joka tähtää siihen, että Iisalmi tarjoaa terveet ja toimivat toimitilat, kaupunkiympäristö on viihtyisä sekä turvallinen liikkua.

Vakaaseen kuntatalouteen liittyvä strateginen tavoite on vakaan talouden Iisalmi, joka tähtää siihen, että Iisalmen kaupungin menojen kasvu on hallittua ja toimintakatteen kasvu on maltillisella tasolla. Tavoitteena on, että kaupungin hankintapolitiikka on vastuullista, ennakoivaa ja yritysystävällistä.

Työnantajakuvaan liittyvä strateginen tavoite on, että kaupungille halutaan töihin ja avoinna oleviin tehtäviin saadaan hyviä hakijoita ja että muuttaminen Iisalmeen on houkuttelevaa.

Kaupunkistrategian toteuttamisen keskeisimmät toimenpiteet ja tavoitteiden toteutuminen on raportoitu toimialojen toimintakertomuksissa.

Strategiset ja toiminnalliset tavoitteet ovat pääsääntöisesti toteutuneet. Alla tarkastuslautakunnan havaintoja olennaisimmista poikkeamista/asioista.

Kaupunkitason strategisten tavoitteiden ja mittareiden arviointi

Tavoite	Mittarit	Nykytila	Tavoite 2018	Toteuma 31.12.	Tavoite 2019-2020
Väkiluku 25 000 asukasta vuonna 2030	Asukasluku	21 767 (31.12.2016)	22 000	Ennakkoväkiluku 21 367	> 22 000
Työllisyysasteen ja työpaikkaomavaraisuuden nousu	Työllisyysaste	63,9% (31.12.2015)	> 65%	68,3% (v. 2017 tilasto)	> 67%
	Työpaikkaomavaraisuus	106,1% (31.12.2015)	> 107%	107,8% (31.12.2017)	> 110%
Kaupungin imagon ja yritysturvallisuuden parantaminen	Sijoitus muuttohalukkuus-tutkimuksessa	29. (v. 2016)	< 25.	29 (v. 2018)	< 20.
	Arvosana Suomen Yrittäjien barometrissa	6,5 (v. 2016)	> 7,0	6,8 (v. 2018) Uudet mittaukset keuhällä 2020.	> 7,0

Kaupunkitason ylätavoitteena on kääntää väkiluvun kehitys positiiviseksi strategiakauden aikana. Vuonna 2019 tähän tavoitteeseen ei ylletty, vaan väestökehitys jatkui lasku-uralla etenkin voimakkaasti laskeneen syntyvyyden vuoksi. Muuttovoittoa tarvitaan entistäkin kipeämmin väestönkasvun mahdollistamiseksi, mutta viime vuonna myös nettomuutto jäi -22 henkeä tappiolle. Käännös parempaan kuitenkin tapahtui ja kehitys oli vuoden 2014 jälkeen positiivisinta.

Työpaikkakehitys on jatkunut erinomaisena, vaikka tilastot tulevatkin 1 – 2 vuotta jälkijunassa. Vahvistettujen lukujen mukaan 31.12.2017 työpaikkojen määrä oli +257 enemmän kuin vuonna 2016. Vuoden 2018-19 saadut tiedot nopeasta yritysten liikevaihdon ja viennin kasvusta antavat odottaa, että myös näiden vuosien aikana työpaikkojen määrä on pysynyt kasvussa. Työpaikkaomavaraisuus on myös parantunut lukemaan 107,8 %, tuorein vahvistettu tilasto on myös tälle luvulle 31.12.2017.

Hyvinvointikertomus

Hyvinvointikertomus on olennainen osa kaupungin strategia- ja talousarviosuunnittelua. Iisalmen kaupungin tavoitteena on luoda toimivat poikkihallinnolliset hyvinvointirakenteet ja kytkeä hyvinvointijohtamisen näkökulma osaksi kaupungin toiminnan ja talouden suunnittelua.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi laajan hyvinvointikertomuksen vuosille 2018-2021 kokouksessaan 12.11.2018. Hyvinvointikertomuksessa kuvataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden kehitystä suhteessa vertailukuntiin ja –alueisiin sekä asetetaan keskeiset tavoitteet väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Kaupunginhallitus

Vetovoima ja kasvu

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Työperäisen maahanmuuton kasvattaminen ja tuloksellinen kotouttaminen	Toimivat maahanmuutto- ja pakolaispalvelut	Maahanmuuttajien osuus väestöstä kasvaa	Maahanmuuttajien osuus on laskenut hieman viime vuodesta Ylä-Savossa. Alueella asuu 840 ulkomaan kansalaista, joista 441 Iisalmessa. Vrt. v. 2018, jolloin alueella asui 847 ulkomaan kansalaista, joista 447 Iisalmessa.	Nina Herd	Toteutuu osittain

Tarkastuslautakunnan kommentti

Tarkastuslautakunta toteaa, että työllisyysaste on ylittänyt asetetut tavoitteet.

Kaupungin aktiiviset markkinointitoimet (By Iisalmi –kampanja) ovat tuoneet näkyvyyttä, mutta se ei näy vielä asukasluvussa.

Työperäinen maahanmuutto ei ole toteutunut suunnitellusti.

Vakaan talouden Iisalmi

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Toimintamenojen kasvu max. 1,0 %/vuosi	Kulukuri ja talouden seuranta	Talousarvion toteumavertailu	Toimintamenojen kasvu 3,0 % (satunnaiset erät eliminoitu)	Eeva Suomalainen	Ei toteudu
Vuosikate kattaa poistot ja vuosikate sekä nettoinvestoinnit ovat pitkällä aikavälillä tasapainossa	Investointiohjelma sopeutetaan vuosikatteen kehitykseen	Vuosikate kattaa poistot		Eeva Suomalainen, Kari Nissinen	Toteutuu

Houkutteleva ja huolehtiva työnantaja

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Työkykyinen ja hyvinvoiva henkilöstö	Terveet työtilat, varhainen välittäminen työkyvyn heikentyessä, esimiestyön tukeminen henkilöstön hyvinvoinnin ylläpitämisessä, tiivis yhteistyö työterveyshuollon kanssa	Sairauspoissaolojen seuranta: tavoite sairauspoissaoloja enintään 14,0 pv/htv	Toteumat: Koko kaupunki 17,1 kp/htv (maatalouslomittajat 34,8 kp/htv ja muu henkilöstö 13,5 kp/htv)	Sinikka Laatikainen	Ei toteudu ☐
Työnantaja-kuvan parantaminen	Avoin, oikeudenmukainen ja tasapuolinen henkilöstöpolitiikka sekä viestinnän kehittäminen (henkilöstön ohjeistuksien ajantasaisuus, yhtenäiset käytänteet, sisäinen ja ulkoinen viestintä)	Henkilöstö-kyselyn tulokset työnantajakuvasta (hyvä työnantajakuva, voi suositella muille), tavoite 4,5 (asteikko 1-5)	3,95	Sinikka Laatikainen	Ei toteudu ☐

Tarkastuslautakunnan kommentti:

Tavoite toimintamenojen 1 prosentin kasvusta on kunnianhimoinen. Pitkällä aikavälillä toimintamenojen 3 prosentin kasvu vaikuttaa merkittävästi Iisalmen kaupungin talouteen.

Tarkastuslautakunta on huolissaan sairauspoissaolojen kasvusta sekä määrästä ja suosittaa asian suhteen toimenpiteitä.

Tavoite työnantajakuva parantamisesta ei ole toteutunut. Työnantajakuvalla on merkitystä työntekijöiden rekrytoinnissa. Uuden osaavan henkilökunnan rekrytointi tulee olemaan iso tulevaisuuden haaste.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Sivistys- ja hyvinvointitoimialan hallintoon kuuluvat lautakunta, hyvinvointijaosto, Ylä-Savon musiikkiopiston johtokunta, toimialajohtaja, vastualueiden päälliköt ja varhaiskasvatuksen palveluohjaaja. Osa kustannuksista kohdistetaan toimintayksiköihin vyörytyserinä.

Osaaminen ja hyvinvointi

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Vastuu	Tila
Aktiivinen ja hyvinvoiva kaupunkilainen	Luodaan mahdollisuuksia ja kannustetaan omatoimisen liikunnan ja kulttuurin harrastamiseen.	Kaikki lapset ja nuoret harrastavat jotakin vähintään kerran viikossa.	Kulttuuri- ja vapaa-aika-johtaja	Toteutuu osittain ■
Aktiivinen ja hyvinvoiva kaupunkilainen	Yksilöä kannustetaan tekemään hyvinvointia ja terveyttä edistäviä päätöksiä.	Vähintään 75 % perusopetuksen ja lukiokoulutuksen oppilaista syö koululounaan päivittäin.	Ruokapalvelupäällikkö	Toteutuu osittain ■
Lasten ja nuorten terveen kasvun ja hyvän oppimisen mahdollistaminen	Koulut ovat viihtyisiä ja innostavat oppimaan.	90 % lapsista ja nuorista pitää koulunkäynnistä.	Sivistys- ja hyvinvointitoimialan toimialajohtaja	Toteutuu osittain ■

Tarkastuslautakunnan kommentti:

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että sivistys- ja hyvinvointitoimialalle asetetuissa tavoitteissa eivät näy toteumat. Tämä tekee tavoitteiden tarkastelusta ja arvioinnista vaikeaa. Tarkastuslautakunta huomauttaa, että taulukosta ei selviä, kuinka moni lapsista pitää koulunkäynnistä ja kuinka moni syö kouluruuan päivittäin.

Lisäksi tarkastuslautakunta kehottaa toimialaa asettamaan arvioinnin tueksi mittareita, jotka kuvaavat myös vaikuttavuutta.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että sisäilmaongelmien takia useiden päiväkotien ja koulujen oppilaat ovat väistötiloissa ennen uusien rakennusten valmistumista. Investointien viivästyminen pidentää väistötiloissa opiskelua, millä voi olla haitallisia vaikutuksia lasten kasvuun ja kehitykseen.

Kirjaston palveluiden laajeneminen mm. omatoimikirjaston käyttöönotolla on hyvä asia.

Tekninen lautakunta

Toimiva kaupunkiympäristö ja rakentaminen

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Viihtyisä, turvallinen ja esteetön kaupunkiympäristö	Kartoitukset ja vuorovaikutus suunnittelussa, rakentamisessa, päätöksenteossa sekä kuntalaisyhteistyössä.	Vuoden aikana rakennuksille tehty esteettömyyskartoitukset vähintään 7 kpl.	Kartoitukset tehty kulttuurikeskuksen kirjastolle, Karl Collan -salille, Eino Säisä -salille, opetus- ja harrastustiloille, toimistotiloille sekä yleisö- ja ravintolatiloille.	Kari Nissinen	Toteutuu osittain
Viihtyisä, turvallinen ja esteetön kaupunkiympäristö	Kartoitukset ja vuorovaikutus suunnittelussa, rakentamisessa, päätöksenteossa sekä kuntalaisyhteistyössä. Liikenneympäristön parantaminen ja liikennevahinkojen seuranta.	Liikennevahinkojen määrä vähenee edellisen viiden vuoden keskiarvoon nähden.	V. 2019 toteuma on 28 kpl. Edellisen viiden vuoden keskiarvo on 54 kpl.	Jyrki Könttä	Toteutuu
Terveet ja toimivat toimitilat	Panostetaan toimitilojen terveellisyteen.	Useampi kuin yksi sisäilmailmoitus tulee korkeintaan viidestä kiinteistöstä.		Kari Nissinen	Toteutuu
Liikkumaan houkuttelevat liikuntareitit ja puistot	Viheraluejärjestelmän toteuttaminen kaavoituksessa, maapolitiikassa ja rakentamisessa (inv ohjelma).	Liikunta- ja ulkoilupaikat lisääntyvät monipuolisesti eri puolilla kaupunkia: Kirkonmäen, Kangaslammin ja Runnin lähiliikuntapaikat. Ulkoilureitin rakentaminen Paloisvirran etelärannalle. Rakenteiden ja kalusteiden peruskorjausta ulkoilu- ja venereittien taukopaikoilla.	Kirkonmäen lähiliikuntapaikka valmistui. Kangaslammin lähiliikuntapaikka aloitettiin. Runnin hanke keskeytyi kouluhankkeen muutoksen myötä. Paloisvirran ulkoilureitin vesilupahakemus on AVI:ssa.	Jyrki Könttä	Toteutuu osittain

Vakaan talouden Iisalmi

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Toteuma 31.12.	Vastuu	Tila
Investointitason suunnitelmallisuus ja ennustettavuus sekä korjausvelan hallinta	Peruskorjaus-investoinnit (Optimikuntotaso pääväylillä 80 %, muulla katuverkolla 70 %) .	Korjausvelan määrä vähenee edelliseen vuoteen nähden.	Katujen peruskorjausinvestoinnit n. 1,5 M€ alensivat korjausvelkaa 9,4 % edellisen vuoden määrään verrattuna. Korjausvelan määrä on noin 8,6 M€.	Jyrki Könttä	Toteutuu

Tarkastuslautakunnan kommentti:

Tarkastuslautakunta toteaa, että esteettömyyskartoituksia on jatkettava.

Tarkastuslautakunta toteaa, että pitkäjänteisellä suunnittelulla ja rakentamisella liikennevahinkojen määrä on laskenut.

Toimitilojen terveellisyyteen on panostettu.

Tarkastuslautakunta toteaa, että korjausvelan määrä on kartoitettu ja sen määrä on vähentynyt katujen osalta.

Tonttivarantoa on riittävästi.

Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota, että mittareiden toteumat puuttuvat ja toivoo niiden merkitsemistä taulukkoon.

3 KAUPUNKIKONSERNI

3.1 Konsernitalous

Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat vuonna 2019

Vuonna 2019 konsernin omistusosuuksissa ovat tapahtuneet seuraavat muutokset: Iisalmen kaupungin peruspääomaosuus Ylä-Savon SOTE ky:n peruspääomasta 31.12.2019 oli 61,8 %.

Savon ICT-Palvelut Oy:n omistusosuus on vähentynyt 24 %:iin ollen SOTE ky:n välillisen omistajuuden kautta yhteensä 46,2 prosenttia ja Savon ICT-Palvelut Oy:n asema Iisalmi konsernissa muuttui tytäryhteisöstä osakkuusyhteisöksi.

KONSERNITULOSLASKELMA 1000 €	2019	2018
Toimintatuotot	117 006	118 486
Toimintakulut	-246 335	-243 970
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta(tappiosta)	719	571
Toimintakate	-128 611	-124 912
Verotulot	76 487	74 684
Valtionosuudet	66 025	67 041
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	99	112
Muut rahoitustuotot	2 023	1 591
Korkokulut	-804	-659
Muut rahoituskulut	-450	-1 165
VUOSIKATE	14 768	16 692
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-13 421	-15 532
Arvonalentumiset	0	0
Satunnaiset erät	0	2 327
Tilikauden tulos	1 347	3 486
Tilinpäätössiirot	-21	400
Vähemmistöosuudet	-15	-11
Laskennalliset verot	-180	-202
Vähemmistöosuudet	-33	-9
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	1 098	3 664

Investoinnit ja lainakantakehitys

Konsernin tilivuoden 2019 ylijäämäksi muodostui 1,09 milj. euroa. Konsernitaseen loppusumma on 256 milj. euroa ja kertynyt ylijäämä 36,88 milj. euroa.

Konsernin lainakanta oli vuoden vaihteessa noin 102 milj. euroa ja 4 793 euroa/asukas (edellisenä vuonna 5.142 euroa/asukas).

Lainanhoitokate oli konsernitasolla tyydyttävällä tasolla (1), mutta siitä huolimatta lainanhoitokulut pystyttiin hoitamaan tulorahoituksella.

Konsernin omavaraisuusaste on 44% (43 % v. 2018), joten tunnusluku on korkeampi. Omavaraisuusaste mittaa konsernin vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuusasteen tavoitetasona voidaan pitää 50 % ylittävää omavaraisuutta.

Kaupungin (sis. vesilaitoksen) omavaraisuusaste on 55 % (tavoitetaso > 50 %). Lainanhoitokate oli 1,1. Tunnusluku heikkeni edellisvuodesta 0,4. Iisalmen kaupungin lainanhoitokyky on tyydyttävä.

Tarkastuslautakunnan kommentti:

Tarkastuslautakunta toteaa, että hallintosäännön mukainen konsernin ohjaus ja valvonta on jatkuvaa. Kaupunginhallituksen ja kaupunginjohtajan asema Iisalmi-konsernin ohjaajana ja valvojana on ollut vakaa vuonna 2019.

3.2 Tytäryhtiöille ja liikelaitoksille asetettujen tavoitteiden saavuttaminen**Tytäryhtiöt**

Kaupungin konserniohjeen mukaisesti kaupungin merkittävimmille tytäryhteisöille on vahvistettu tavoitteet toiminnalle. Tilikauden aikana konserniyhteisöt raportoivat tavoitteiden toteutumisesta.

Petterinkulma Oy

Petterinkulma Oy tuottaa ja ylläpitää edullisia ja laadukkaita vuokra-asuntoja Iisalmen kaupungissa. Yhtiö on kokonaan kaupungin omistama.

Tavoitteiden toteuma vuonna 2019

- Asuntojen käyttöaste pysyy korkealla tasolla: tavoitteeksi käyttöasteessa asetettiin 97,0 %. Tavoite saavutettiin, käyttöaste vuonna 2019 oli 98,2 %.
- Asukkaiden määrä pysyy vakiintuneella tasolla: noin 2 200 asukasta. Tavoite lähes saavutettiin, asukkaita oli 2 188 henkilöä. Asuntotarjonta oli edelleen monipuolista.
- Petterinkulma tarjoaa asukkaille erihintaisia/tasoisia/kokoisia vuokra-asuntoja eri puolilta kaupunkia. Tavoite toteutunut.
- Asukkaiden tyytyväisyys yhtiön palveluihin on vähintään tasolla hyvä. Tyytyväisyyttä mitattiin erillisellä asiakaskyselyllä. Tavoite saavutettiin, asiakaskyselyn keskiarvo oli 4,07 (1-5).
- Vuokra-asuntojen tarjoamisessa otetaan huomioon erityisesti ikääntyneiden asuntotilanne. Tavoitteena on, että yli 65-vuotilaille asunnonhakijoille tarjotaan hissillistä asuntoa kahden kuukauden kuluessa hakemuksen jättämisestä. Tavoite toteutui.

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä

Iisalmen kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon menojen lopullinen toteuma vuonna 2019 oli 77,7 milj. euroa (TA 2019: 74,8 milj. euroa), josta ostetun erikoissairaanhoidon (KYS) osuus oli 21,3 milj. euroa (TA 2019: 19,5 milj. euroa).

Savon ICT-Palvelut Oy

Savon ICT-Palvelut Oy on Ylä-Savon kuntien ja Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän omistama yhtiö, joka tuottaa ICT-palveluja. Yhtiön nimi muuttui vuonna 2018 Savon ICT-Palvelut Oy:ksi (ent. Ylä-Savon ICT-Palvelut Oy). Iisalmen kaupungin suora omistusosuus yhtiöstä on 24 % ja välillisesti Ylä-Savon SOTE ky:n kautta 22,2 %. Vuonna 2019 omistusosuudet muuttuivat osakeannin myötä ja yhtiön asema Iisalmi konsernissa muuttui tytäryhteisöstä osakkuusyhteisöksi. Kysymyksessä on kaupungille tärkeä ja palvelutuotannon kannalta kriittinen yhtiö.

Konsernitavoitteiden toteutuminen

Vuosittain talousarvion yhteydessä valtuusto vahvistaa keskeisille konserniyhteisöille tavoitteet. Tilikauden aikana konserniyhteisöt raportoivat tavoitteiden toteutumisesta. Kaupungin tilinpäätöksen yhteydessä annetaan selvitys konsernin tilikauden toiminnan ja talouden toteutumisesta. Kaupungin tilinpäätös sisältää täydellisen konsernitilinpäätöksen.

Konsernitavoitteet ovat toteutuneet tilikaudella pääsääntöisesti omistajan asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Tarkastuslautakunnan kommentti:

Tytäryhtiöiden tavoitteiden asetanta ja tavoitteiden toteutumien raportointi tilinpäätöksessä on parantunut. Konsernitavoitteet ovat toteutuneet tilikaudella pääsääntöisesti omistajan asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Iisalmen Vesi –liikelaitos

Iisalmen Vesi -liikelaitoksen liikevaihto oli noin 5,6 milj. euroa (ed. vuosi noin 5,4 milj. euroa) ja liikeylijäämää muodostui noin 0,9 milj. euroa (ed. vuosi noin 1,1 milj. euroa). Vesi –liikelaitos tuloutti kaupungille peruspääoman korkona 0,4 milj. euroa (ed. vuosi 0,4 milj. euroa).

Talousarviossa Iisalmen Vesi -liikelaitokselle asetetut strategiset tavoitteet ja niiden toteutuminen tilinpäätöksessä on esitetty tilinpäätöskirjassa s. 123.

20.4.2020

520378

Kokonaistulot ja menot

TULOT	1 000 €	MENOT	1 000 €
Toiminta:		Toiminta:	
Liikevaihto	5 526	Toimintakulut	3 754
Liiketoiminnan muut tuotot	15	Korkokulut	63
Muut rahoitustuotot	2	Muut rahoituskulut	400
Investoinnit:		Investoinnit:	
Rahoitusosuudet inv.menoihin	0	Investointimenot	5 029
Rahoitustoiminta:		Rahoitustoiminta:	
Pitkäaik. lainojen lisäys	3 500	Antolainasaamisten lisäys	0
Lyhytaik. lainojen lisäys		Pitkäaik. lainojen vähennys	1 564
		Lyhytaik. lainojen vähennys	
Kokonaistulot yhteensä	9 043	Kokonaismenot yhteensä	10 810

Täsmäytys:			
Kokonaistulot-Kokonaismenot	9 043 - 10 810	=	-1 767
Rahavarojen muutos - Muut maksuvalmiuden muutokset	0 - 1768	=	-1767

Tarkastuslautakunnan kommentti:

Tarkastuslautakunta toteaa, että liikelaitoksen tarkastuksen yhteydessä on varmistettu tavoitteiden asianmukaisesta toteutumisesta.

4 KAUPUNGIN TALOUS

4.1 Taloudelliset tavoitteet

Valtuuston hyväksymien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen on esitetty tilinpäätöksessä (s. 97).

Muutettuun talousarvioon nähden talouden toteumissa ei ole merkittäviä poikkeamia.

Tuloslaskelman toteumavertailun mukaan (kaupunki, ei sisällä vesilaitosta) toteutunut toimintakate 128 milj. oli 0,9 milj. euroa parempi kuin talousarviossa (toteuma 99,3 %). Vuosikatetavoite ylittyi 1,5 milj. euroa.

4.2 Kokonaistalous

Iisalmen kaupungin tilinpäätös (sis. vesilaitoksen) vuodelta 2019 on ylijäämäinen 1,0 milj. €. Peruskaupungin osuus ylijäämästä on 0,4 milj. € ja vesiliikelaitoksen osuus 0,6 milj. €. Tilikauden tulos oli 0,5 milj. € ja vuosikate 7,9 milj. €. Tilikauden tulos ja ylijäämä heikkenivät edellisestä vuodesta. Vesiliikelaitoksen osuus tilikauden tuloksesta ja ylijäämästä on merkittävä.

Toimintakulut kasvoivat 3,0 % ja toimintakate heikkeni 4,4 % verrattuna edelliseen vuoteen. Vertailussa on eliminoitu vuoden 2018 satunnaiset tulot (Terveyspalvelu Verso Oy:n osakkeiden myynti ja Koljonvirran sairaalan alaskirjaus).

Verotulot kasvoivat 2,4 % ja valtionosuudet 1,3 %. Valtiovarainministeriö teki vuonna 2019 päätöksen, jonka perusteella osa vuoden 2020 valtionosuuksista maksettiin jo vuonna 2019. Tällä tulonsiirrolla pyrittiin helpottamaan kuntien taloustilannetta, joka aiheutui muun muassa verokortti- ja verotusuudistuksesta ja näistä johtuneista verotilitysten muutoksista. Iisalmen osalta valtionosuuksien siirto paransi tilikauden tulosta n. 1,0 milj. €. Ilman valtionosuuden siirtoa valtionosuuksien kasvu olisi ollut negatiivinen.

Talous toteutui muutetun talousarvion mukaisesti. Toimintatuottojen toteuma oli 99,7 % ja toimintakulujen 99,4 %. Verotulot toteutuivat yli talousarvion, toteuma 100,6 %. Rahoitustuottojen ja kulujen toteuma oli 107,2. Vuosikate toteutui muutettua talousarviota paremmin, toteuma 129,1 %. Poistot ja arvonalennukset toteutuivat alle alkuperäisen ja muutetun talousarvion. Tämä johtuu pääosin suunniteltujen investointien viivästymisestä, jolloin poistot jäivät ennakoitua pienemmiksi.

TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT (sis. vesilaitos)	2019 1 000 €	2018 1 000 €	Muutos %
Toimintatuotot	28 723	29 285	-1,9 %
Toimintakulut	-153 786	-147 306	4,4 %
Toimintakate	-125 063	-118 022	6,0 %
Verotulot	77 076	75 247	2,4 %
Valtionosuudet	54 428	53 714	1,3 %
Rahoitustuotot ja -kulut	1 458	624	133,5 %
Korkotuotot	27	42	-36,4 %
Muut rahoitustuotot	1 943	1 688	15,1 %
Korkokulut	-334	-334	0,2 %
Muut rahoituskulut	-177	-773	-77,1 %
Vuosikate	7 899	11 564	-31,7 %
Poistot ja arvonalentumiset	-7 372	-9 398	-21,6 %
Tilikauden tulos	527	2 165	-75,7 %
Tilinpäätössiirrot	483	-387	224,7 %
Tilikauden ylijäämä	1 010	1 778	-43,2 %

	Kuntien ka.		
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2018	2019	2018
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	21	19	20
Vuosikate, % poistoista	94	107	123
Vuosikate/euroa/asukas	376	370	539
Asukasmäärä	- 21 367	21 469	

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT
Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= 100*Toimintatuotot/(Toimintakulut-Valmistus omaan käyttöön)

Vuosikate prosenttia poistoista

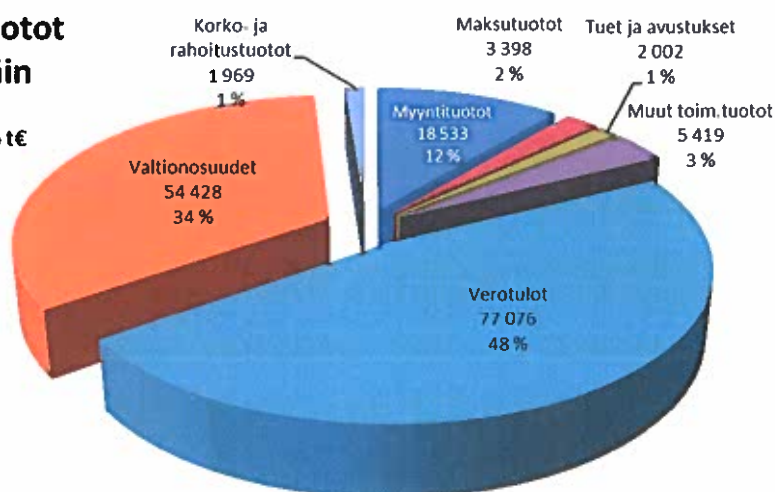
= 100* Vuosikate/Poistot ja arvonalentumiset

Toimintatuotot

Toimintatuotot laskivat edellisestä vuodesta 1,9 %. Merkittävin muutos oli tonttipalveluissa maa-alueiden kertaluonteisissa luovutusvoitoissa.

TP 2019 tuotot ryhmittäin

1 000 €
yht. 162 196 t€

Toimintakulut

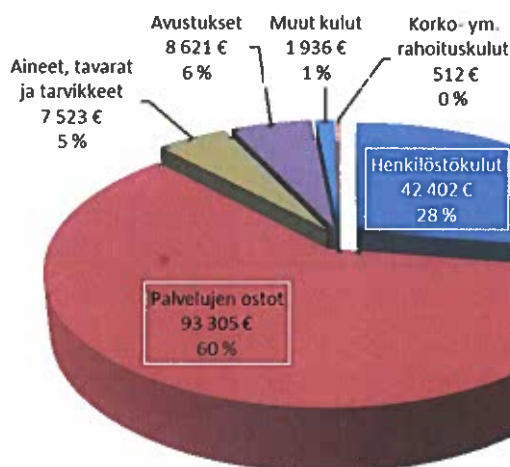
Toimintakulut kasvoivat edellisestä vuodesta 4,4 %. Kun vuoden 2018 satunnaiset tuotot (Terveyspalvelu Verso Oy:n osakkeiden myynti ja Koljonvirran sairaalan alaskirjaus) eliminoidaan, on toimintakulujen kasvu 3,0 %.

Maksuosuus Ylä-Savon SOTE kuntayhtymälle oli 77,7 milj. € (TP 2018: 73,9 milj. €). Sosiaali- ja terveydenhuollon menot muodostavat palvelujen ostoista 83 %. Kun vuoden 2018 satunnaiset tuotot eliminoidaan, on sosiaali- ja terveydenhuollon menojen kasvu 2,6 %.

Palvelujen ostot kasvoivat 5,2 %. Vuoden 2018 satunnaiset tuotot eliminoiden, palvelujen ostot kasvoivat 3,1 %. Merkittävin toimintakulujen kasvuun vaikuttava tekijä oli Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän ja erityisesti ostetun erikoissairaanhoidon sekä perhepalveluiden kustannusten kasvu.

Varhaiskasvatuksen palvelusetelimaksut kasvoivat edellisestä vuodesta 1,2 milj. €. Syksyllä 2018 aloittaneet yksityiset päiväkodit ovat saaneet kaikki varhaiskasvatuspaikat käyttöön vuoden 2019 aikana, samoin jotkut entiset yksityiset päiväkodit ovat lisänneet varhaiskasvatuspaikkojen määrää. Yksityisellä puolella on ollut 70-80 lasta enemmän kuin etukäteen arvioitiin, mikä nosti palvelusetelimenoja.

**TP 2019 kulut
ryhmittäin**
1 000 €
yht. 148 412 t€

Verotulot ja valtionosuudet

Verotulot ja valtionosuudet muodostavat verorahoituksen. Verotulot koostuvat kunnallis-, yhteisö- ja kiinteistöverosta. Valtionosuuksiin kirjataan peruspalvelujen valtionosuudet, jotka sisältävät myös kuntien välisen verotulotasauksen sekä ns. muut opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet.

Verotuloja kertyi 77,1 milj. €, jossa kasvua edellisvuoteen 2,4 %. Kunnallisveroa kertyi 65,4 milj. €, jossa kasvua edellisvuoteen 2,5 %. Yhteisöveron kertymä oli 5,9 milj. €, jossa kasvua edellisvuoteen 1,5 %. Kiinteistöveroa kertyi 5,9 milj. €, jossa kasvua edellisvuoteen 2,4 %.

Vuoden 2019 ennakonpidätystilitykset poikkesivat ennakoidusta lähes kaikilla kunnilla kahdesta syystä: vuoden 2019 alusta voimaan tulleiden ennakonpidätysmenettelyn muutosten vuoksi sekä tulorekisterin käyttöönottovaiheeseen liittyneiden ilmoittamisen viiveiden vuoksi. Verotuksen uudistuminen ja erityisesti verokorttiuudistus vaikuttivat siihen, että kunnat saivat arvioitua vähemmän verotilityksiä vuonna 2019. Tilanne korjaantunee vuoden 2020 aikana.

Tuloveroprosentin suuruus oli 20,50 % (2018: 20,50 %). Erilaisten vähennysten johdosta kuntien tuloveroprosentit (nimellinen veroaste) eivät vastaa todellista veroastetta kunnissa. Puhutaan efektiivisestä veroasteesta, joka on maksuunpannan kunnallisveron suhde ansiotuloihin. Vuoden 2019 efektiivinen veroaste on ennakkotiedon mukaan 14,01 % (2018: 13,97 %).

Verokertymä	TP 2018 M€	TA2019 M€	Muut. TA2019 M€	TP2019 M€
Kunnan tulovero	63,7	66,1	64,9	65,4
Kiinteistövero	5,8	5,6	5,8	5,9
Yhteisövero	5,7	6,4	5,9	5,9
Yhteensä	75,2	78,1	76,6	77,1

Valtionosuuksia kertyi 54,4 milj. €, jossa kasvua edellisvuoteen 1,3 %. Kuten aiemmin on todettu, huomionarvoista on, että osa vuoden 2020 valtionosuuksia siirtyi maksettavaksi vuonna 2019. Ilman valtionosuuksien siirtoa valtionosuuksien kasvu olisi ollut negatiivinen. Iisalmen osalta vuodelta 2020 siirtynyt valtionosuusmaksatus oli n. 1,0 milj. €.

Valtionosuus	TP 2018 M€	TA2019 M€	Muut.	
			TA2019 M€	TP2019 M€
Peruspalvelujen vo.	43,6	43,6	44,6	44,6
Verotulotasaus	11,3	11,2	11,2	11,2
Opetus- ja kulttuuritoimen vo.	-1,2	-1,3	-1,2	-1,3
Yhteensä	53,7	53,5	54,6	54,4

Rahoitustulot ja -kulut

Rahoitustuottojen ja -kulujen nettomäärä kasvoi edellisestä vuodesta. Merkittävin vaikutus muutokseen oli edellisvuoden sijoitusomaisuuden arvonalennusten palautukset.

Savon Energiaholding Oy:n osingot olivat 0,7 milj. €. Osinkotuotot muodostavat merkittävän osan rahoitustuotoista.

Vuosikate, poistot ja satunnaiset erät

Kaupungin säännönmukaisen toiminnan tulorahoitusta osoittavaa vuosikatetta kertyi 7,9 milj. €. Vuosikate heikkeni edellisestä vuodesta -31,7 %. Vuosikatteen heikentyminen indikoi taloustilanteen kiristyvän.

Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot olivat 7,4 milj. euroa, laskua edellisvuoteen 2,0 milj. €. Palvelutuotannosta poistuneita hyödykkeitä poistettiin tilikaudella 0,1 milj. € arvosta, kun edellisenä vuonna lisäpoistoja tehtiin 1,4 milj. € arvosta.

Vuosikate kattaa poistot 107 %:sti. Tulorahoituksen katsotaan olevan riittävä, kun vuosikate on vähintään poistojen suuruinen.

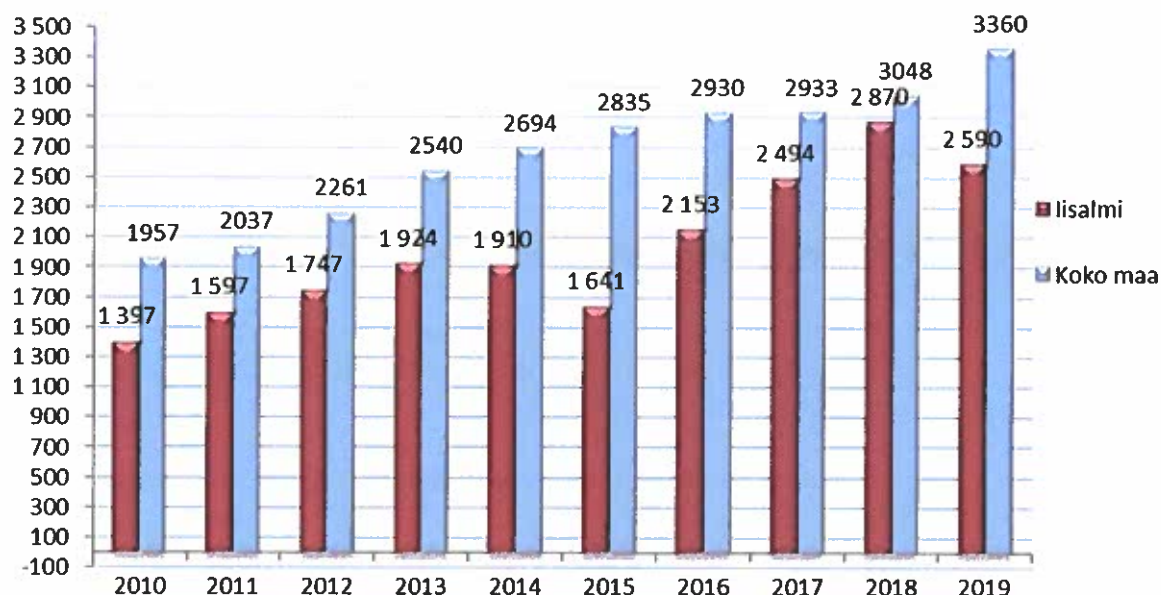
Investoinnit ja lainakanta (kaupunki + vesi –liikelaitos)

Lainakanta oli vuoden 2019 lopussa 55,3 milj. €. Lainamäärä pieneni edellisestä vuodesta 6,3 milj. €. Lainamäärä asukasta kohden oli vuoden 2019 lopussa 2 590 €. Asukaskohtainen lainamäärä oli vuotta aiemmin 2 870 € eli vuodessa laskua 280 €/asukas (10 %).

Kuntien keskimääräinen lainamäärä tilinpäätösten ennakkotietojen mukaan vuonna 2019 oli 3 360 €/asukas. Lainasalkun keskikorko 31.12.2019 oli 0,56 %.

Lainat €/asukas 2010 -2019

Iisalmi / koko maa (sis. vesilaitos)

Investoinnit

Investoinnit (brutto) olivat 11,5 milj. €, josta peruskaupungin investoinnit 6,5 milj. € ja vesiliikelaitoksen investoinnit 5,0 milj. €. Investointihankkeiden toteutus viivästyi alkuperäisestä aikataulusta, joten investoinnit toteutuivat talousarviota pienempinä.

Katujen peruskorjausinvestointeihin käytettiin vuonna 2019 n. 1,5 milj. €. Nuorisotalon ja kaupungintalon korjaukset jatkuivat vuonna 2019. Lisäksi aloitettiin Kilpijärven koulun ja uimahallin suunnittelu.

Vuohiniemen jätevedenpuhdistamon saneerausurakan oli määrä valmistua vuoden 2019 loppuun mennessä. Rakennustyöt saatiinkin lähestulkoon päätökseen, mutta saneerauksen lopullinen valmistuminen siirtyi kuitenkin lisä- ja muutostöistä johtuen vuoden 2020 alkupuolelle. Vuohiniemen osuus vesiliikelaitoksen vuoden 2019 investoinneista on 4,3 milj. €. Investoinnin kokonaisarvo on noin 15,5 milj. €.

Suurimpia investointihankkeita tulevaisuudessa ovat uuden uimahallin sekä koulujen rakennushankkeet.

Koulurakennuksiin ja kiinteistöjen sisäilmaongelmiin liittyvät asiat ovat vaikuttaneet merkittävästi kaupungin toimintaan ja talouteen ja on ennakoitavissa, että kiinteistöjen korjaus- ja rakentamistarve kasvaa edelleen vuoteen 2025 merkittävästi.

Tarkastuslautakunnan kommentti:

Edelliseen vuoteen verrattuna kaupungin lainamäärä väheni. Velkamäärä on pysynyt valtakunnan keskiarvon alapuolella vuonna 2019.

Muut vastuut

Iisalmen kaupungilla on annettuja takaussitoumuksia 24,5 miljoonan euron arvosta.

4.3 Tarkastuslautakunnan huomioita

- ☐ Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tilinpäätöskirja on selkeä ja asiat siinä esitetty hyvin, mutta lautakunta-kohtaisten taulukoiden luettavuudessa ja laatimisessa on kehitettävää.
- ☐ Talousarvio on lautakunnan mielestä toteutunut kokonaisuutena arviovuonna hyvin.
- ☐ Henkilöstökulut kasvoivat 0,5 % edelliseen vuoteen verrattuna.
- ☐ Konsernin lainakanta oli vuoden vaihteessa noin 102 milj. euroa (edellisvuosi 110 milj. €) ja oli 4 793 euroa/asukas (edellisenä vuonna 5 142 euroa/asukas).
- ☐ Tarkastuslautakunta toteaa, että poistojen oikeellisuus tulee arvioida vuosittain hyödykkeen taloudellisen pitoajan ja/tai teknisen käyttöiän perusteella.

4.4 Henkilöstö

Vuoden 2019 lopussa vakinaista henkilökuntaa oli Iisalmen kaupungin palveluksessa 752 henkilöä. Vähennystä edellisvuoteen on 19 henkilöä. Henkilöstön määrä on pysynyt samana, kun tarkastelussa on mukana koko henkilöstö yhteensä.

Toimiala	Vaki- naiset	Sijaiset	Määrä- aikaiset	Oppis op. suhte iset	Työllis- tetyt	Yhteensä	Yhteensä (ei. sis. työllistett yjä)
Elinvoima- ja konsernipalvelut	216 (222)	21 (15)	60 (66)	0 (0)	*34(14)	331 (317)	297 (303)
Sivistys- ja hyvinvointitoimiala	433 (449)	38 (37)	91 (73)	0 (0)	0 (9)	562 (568)	562 (559)
Tekninen toimiala	91 (88)	2 (2)	6 (8)	0 (0)	0 (0)	99 (103)	99 (98)
Iisalmen Vesi	12 (12)	0 (0)	2 (0)	0 (0)	0 (0)	14 (12)	14 (12)
Yhteensä	752 (771)	61 (54)	159 (147)	0 (0)	34 (28)	1006 (1000)	972 (972)

Kaupungin vakinaisen henkilökunnan keski-ikä oli 48,5 vuotta ja koko henkilökunnan keski-ikä 46,4 vuotta.

Henkilöstön lukumäärä (Populus) 31.12.2019

Suluissa tilanne 31.12.2019. *Tähdellä merkittyyn työllistettyjen määrään sisältyy kolmannelle sektorille sijoitetut työllistetyt.

Vuoden 2019 tilinpäätöksen mukaan maksetut palkat ja palkkiot olivat 32,7 milj. €, eläkkeet ja muut henkilöstösivukulut 9,7 milj. € eli yhteensä 42,4 milj. €. Vastaava summa vuonna 2018 oli 42,2 milj. €, joten henkilöstökulut kasvoivat 0,2 milj. €, 0,5 %. Tarkempi selvitys henkilöstöstä on annettu henkilöstökertomuksessa.

Tarkastuslautakunnan kommentti:

Muutoksista ja henkilöstöpoliittisista linjauksista huolimatta Iisalmen kaupunki koetaan hyväksi työnantajaksi. Irtisanoutumiset ovat erittäin vähäisiä ja ihmiset työskentelevät pääsääntöisesti varsinaiseen eläkeikään saakka.

Kehityskeskustelujen käynnin osalta tavoite on 100 %. Koko henkilöstön tasolla kehityskeskustelut toteutuivat 84,5 prosenttisesti.

Henkilöstön ikärakenne on säilynyt lähes ennallaan. Huolestuttavaa on alle 35 vuotiaiden osuus henkilöstöstä eli vain 11,6 %.

Tarkastuslautakunta toteaa ikäohjelman ja muiden toimenpiteiden vaikuttamisen ikärakenteen parantamiseen, niin että nuoret kokisivat kaupungin houkuttelevana työnantajana.

Tarkastuslautakunta haluaa omalta osaltaan kiittää henkilöstöä tehdystä työstä ja sitoutumisesta talousarvioon.

5 YHTEENVETO

Tarkastuslautakunta toteaa yleisarvionaan, että valtuuston kaupungin toiminnoille asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuivat kokonaisuutena hyvin. Suuret investoinnit ovat vaikuttaneet ja tulevat vaikuttamaan Iisalmen kaupungin talouteen poistojen kautta merkittävästi.

Saamiemme tietojen mukaan vuosien 2020 ja 2021 valtionosuudet turvannee Iisalmen kaupungin suunnitelmien mukaisen talouden pidon korona -pandemian vuoksi.

Kaupungin taseessa oli 31.12.2018 kumulatiivista ylijäämää 11,2 milj. euroa, joten ylijäämien siirron jälkeen taseessa on 31.12.2019 kumulatiivista ylijäämää 12 milj. euroa.

Kuntalain 110 §:n mukaista talouden tasapainottamistarvetta ei tällä hetkellä ole. Valtiontalouden kiristyminen entisestään edellyttää jatkuvia ponnisteluja konsernin toiminnan tehokkuuden parantamiseksi. Tämä vaatii edelleen mm. tehokkuutta kuvaavien mittarien ja tunnuslukujen kehittämistyön jatkamista.

Kuntalaissa sidonnaisuuksien seuranta on tarkastuslautakunnan tehtävä.

Yhteenveto aloitteiden käsittelystä on esitetty huhtikuun 2020 kaupunginvaltuuston kokouksessa.

Strategioiden, talousarvion ja tilinpäätöksen yhteensopivuus on parantunut, mutta siinä on edelleen kehitettävää.

Tarkastuslautakunta esittää, että riskikartoitukset esitettäisiin toimialakohtaisesti myös tilinpäätöksessä, kuten kaupunginhallitus on suositellut.

Kaupungin pitkäjänteistä elinkeinojen kehittämistä sekä toimenpiteitä työttömyyden vähentämiseksi on syytä jatkaa ja tehostaa.

Kaupungin maksuvalmius oli vuoden vaihteessa hyvä, mikä riittää laskennallisesti 46 päivän menoihin. Konsernin maksuvalmius oli vuoden vaihteessa myös hyvä, mikä riittää laskennallisesti 49 päivän menoihin.

Konsernin lainanhoitokatteen tunnusluku oli tilinpäätöksessä 1 eli tyydyttävä. Konsernin lainanhoitokate on pysynyt samana. Mikäli tunnusluvun arvo olisi yli 2, olisi se hyvä.

Konsernitaseen mukaan lainamäärä/asukas on 4 793 (edellisenä vuonna 5 142) euroa/asukas.

Tarkastuslautakunta toteaa, investointihankkeiden kustannusten ennakkoinnin olevan vaikeaa, koska joudutaan hakemaan lisämäärärahaa.

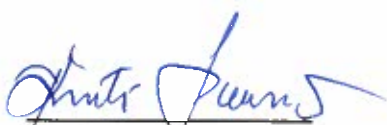
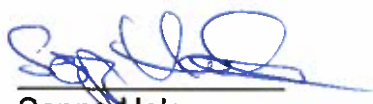
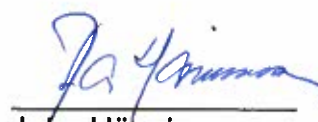
20.4.2020

520378

6 ALLEKIRJOITUKSET

Iisalmessa 25.5.2020

IISALMEN KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNTA

Kirsti Puurunen
Puheenjohtaja
Jouko Tossavainen
Varapuheenjohtaja
Seppo Halonen
Jäsen
Juha Hänninen
Jäsen
Keijo Halonen
Jäsen
Leena Vaarasuo
Jäsen
Senni Martikainen
Jäsen

